

nombroses regles gramaticals que Petit formulava en antítesi perfecta de la norma fabriana (com ara la de l'ús de la preposició *a* en complements directes o la de les seqüències d'adverbis en *ment*, posem per cas), hauria estat un inútil pecat de lesa cronologia. El que sí que convé és considerar la gramàtica de Petit, en aquest

aspecte, com un qualificat document de primera fila de cara a estudiar sense prejudicis i des de perspectives noves, com apunta Ginebra (*cf.* p. 71), quines han estat les idees dels catalans en matèria de correcció lingüística.

SEBASTIÀ BONET

BREU BIBLIOGRAFIA DE SUPORT:

- Pompeu FABRA, *Ensayo de gramática de catalán moderno + Contribución a la gramática de la lengua catalana*, edició a cura de Sebastià BONET, «Documents de Filologia Catalana», 8 (Barcelona, Alta Fulla, 1993).
- Jordi GINEBRA, *Notes sobre el gramàtic Joan Petit i Aguilar*, dins *La llengua catalana al segle XVIII*, edició a cura de Pep BALSALOBRE i Joan GRATACÒS (Barcelona, Quaderns Crema, 1995), ps. 97-118.
- Mila SEGARRA, *Història de l'ortografia catalana*, «Les Naus d'Empúries», Timó, 1 (Barcelona, Empúries, 1985).
- Joan SOLÀ, *Reflexions sobre els pronoms febles*, dins *Estudis de sintaxi catalana/2*, «Llibres a l'Abast», 105 (Barcelona, Edicions 62, 1973).

FORO BABEL. *El nacionalismo y las lenguas de Cataluña*. Barcelona, Ediciones Áltera, 1999, 308 ps.

Ediciones Áltera («*altera*» en relació amb quin *nos?*) han tingut l'encert de publicar, amb un «*Estudio preliminar*» (segons consta a la portada; a la p. 9 és una «*Introducción*») d'Antonio Santamaría, «*una apretada selección*» (p. 109) de textos de diversos autors integrants o simpatitzants de l'autodenominat Foro Babel, així com els dos «*manifiestos*» que aquest ha donat a conèixer fins ara, amb la relació nominal dels qui els han subscrit. Un dels avantatges d'aquesta iniciativa és d'aplegar en volum una part significativa d'un material en principi dispers, amb el subsegüent estalvi de temps per a tothom qui, com a simple lector o com a professional de la recerca, estigui interessat en l'estudi d'una determinada vessant del conflicte lingüístic en què es debat l'actual societat

catalana. Altrament, gràcies a aquesta publicació, serà més injustificable al·legar ignorància sobre què pot produir-se en l'esdevenidor si mai els responsables del Foro accedeixen a un poder que els permeti passar de les paraules dels seus articles als actes que indefectiblement es derivarien d'aquestes. No és aquest, doncs, el mateix gran mèrit del *Mein Kampf*? Al capdavall, res del que es va esdevenir després no hi havia estat omès, tot hi era apuntat d'una manera o altra...

En síntesi, les grans idees vertebradores del Foro Babel, amb algunes de les possibles objeccions corresponents, són les que segueixen:

a) Catalunya és una societat històricament bilingüe, on el castellà hi ha estat i hi és, de

sempre, tan natural (o propi) com el mateix català (vegeu, a tall d'exemple, les afirmacions a les ps. 161, 178, 214, 286). —Si això és així, cal demanar-se llavors per què ja des de la Nova Planta (1716) s'ha procedit des del poder d'Estat espanyol a una persecució política implacable de la llengua catalana. Quina necessitat hi havia d'imposar a Catalunya el castellà a sang i a foc si aquest ja hi era tan habitual i espontani?

b) A hores d'ara, en l'actual règim de democràcia formal, «se puede decir que la situación de excepcionalidad ha sido superada y el catalán ha entrado en una fase de normalidad» (p. 286). —Qui i segons què ho dictamina això? Un grup d'opinió o un govern democràticament elegit? Consisteix la «normalitat» en el fet que la llengua ja no estigui penalitzada, tot i que continuï en diversos àmbits de la interacció social (judicial, mercantil, mediàtic, lúdic, etc.) en condicions de franca i ostensible inferioritat respecte al castellà?

c) En conseqüència, qualsevol presa de posició en favor de la llengua catalana (p. 37), tota mesura política tendent d'una manera activa al foment d'aquesta (ps. 207-208), comporten apostar pel «*monolingüismo*» de la societat catalana (p. 292). —Una tal acusació, proferida de manera especial contra la Generalitat, però també contra partits (el PSUC, p. 24) i polítics concrets (el mateix Obiols!, p. 125), delata com cap altra la disposició mental i psicològica dels qui, des de la falsedat més absoluta, no dubten a formular-la, i posa en relleu un cop més la pertinència de la vella dita: ningú no té més por de ser robat que el lladre; o, per dir-ho en castellà, que fa rodolf: «*piensa el ladrón, todos sean de su condición*».

d) L'antídoto llavors contra aquest «*monolingüismo*» està en el suport decidit al «*bilingüismo, el auténtico hecho diferencial de nuestro país*» (p. 296). —On eren, per cert, aquests sobrats defensors del bilingüisme durant les quatre llargues dècades on aquí imperava oficialment *por la fuerza de las armas* només el monolingüisme més granític?

Quants d'ells a hores d'ara practiquen habitualment el tal bilingüisme? A qui pretenen ensarronar amb aquest *grand mot* que no designa en el fons sinó la fase prèvia a la monolingüització total en benefici de la llengua dominadora?¹

Els supòsits profunds de què arrenca tot aquest plantejament teòric —ja bé siguin assumits de manera conscient o inconscient pels qui hi advoquen— no deixen lloc a dubtes sobre els resultats pràctics a què n'emmenaria l'aplicació: es tracta de fer inviable qualsevol possibilitat de capgirament efectiu de l'actual situació lingüística de la societat catalana, no en el sentit pretès per Foro Babel de convertir aquesta en monolingüe catalana —a què trauria cap això en un món cada cop més poliglòt excepció feta de l'Espanya imperial?—, sinó en el sentit de restituir-hi el català com a llengua prioritària en la regulació dels processos d'integració i, per tant, d'ascens (o estancament, o descens) socioeconòmics.

O dit altrament: Foro Babel no té, en primer lloc, el menor escrúpol a capitalitzar les rendes que, en termes d'espanyolització progressiva de la societat catalana, s'han derivat de les dues dictadures d'aquest segle i, en un passat no tan recent, de la persecució iniciada ja a començaments del segle XVIII i prosseguida pràcticament sense interrupció fins a tocar dels nostres dies; d'aquí que, per boca del compilador d'aquesta antologia, el Foro desqualifiqui la simple menció d'aquest genocidi secular titllant-la de «*vieja cantilena*» (p. 76) i experimenti fastig davant el fet de «*recordar por enésima vez la opresión franquista contra el catalán*» (p. 84) —al capdavall, com sovint ha remarcat mestre Pierre Vilar, «la

1. Cal remarcar que, en un gest de cara a la galeria, el llibre aquí ressenyat ha aparegut també editat en una versió en català, amb traducció a aquesta llengua del text diguem-ne instrumental del curador, però no pas dels textos objectuals originàriament publicats en espanyol: «avantatges» del bilingüisme unidireccional preconitzat per Babel, ja que en la versió en castellà fins i tot els textos apareguts d'antuvi en català són reproduïts en la traducció espanyola corresponent.

història és feta d'allò que uns volen oblidar i uns altres no *poden* oblidar».

En segon lloc, i de manera conseqüent amb el fet d'acceptar la castellanització de Catalunya a través dels mitjans violents amb què s'ha consumat, Foro Babel rebutja la possible recatalanització del país mitjançant l'aplicació de recursos pacífics com ara les lleis de normalització lingüística dictades per un Parlament elegit democràticament a les urnes; d'aquí que no pari d'invocar el fet, innegablement cert, que a hores d'ara la meitat de la població del Principat és hispanòfona (ps. 14-15, 130, 155, 188, 199, 221, 286), i que ho faci com si aquesta circumstància, d'allò més respectable i comprensible, hagués de ser un impediment per a la plena integració lingüística d'aquesta considerable massa demogràfica en el seu país d'acollida o de naixença; en realitat, d'impediment ho és només per a Foro Babel i per als representants del colonialisme espanyol més ranci, en la mesura que atorguen a la llengua catalana una dimensió merament tribal —constreta per tant a ser només transmesa de pares a fills dins el gueto, no pas ensenyada a tothom en l'àmpli conjunt de la societat— i, també, en la mesura que malden per instrumentalitzar tot aquest contingent de població no integrada a tall de possible nou cavall de Troia a l'espera *de un nuevo amanecer*.

Fins aquí, per tant, i en els seus aspectes essencials (i mai més ben utilitzat aquí el tal adjectiu), una de tantes prossecucions de l'inveterat discurs glotofàgic espanyol, avalat en aquest cas, com a curador del recull, per un obscur periodista melillenc establert a Catalunya², en tant que

2. L'«*Estudio*» o la «*Introducción*» d'Antonio Santamaría és d'antuvi una festa per a qualsevol taratègic: tot deixant de banda les errates mecàniques de rigor, ens trobem que, en l'àmbit pròpiament referencial, hi engendra un nou concepte, el de «*disglosia*» (p. 12, amb dues ocurrences); s'equivoca amb la data de la Nova Planta (ibídem) i remet a un passat indeterminat, molt més recent que no és, la del sorgiment de la denominació «Països Catalans» (p. 14), que es remunta com a mínim al 1876; enumera cadàticament, sense l'ordenació cronològica pertinent, escriptors medievals (p. 11), cosa que, atès també els que cita d'entre els contemporanis (p. 16),

col·laboradors, per una nòmina de personatges on figuren, entre d'altres, l'anarco funcionari expedientat per empaitament sexual de les alumnes, els fills d'un sicofanta il·lustre (il·lustre no pel seu col·laboracionisme sinó per qui en va ser la principal víctima), l'excapellà reciclat de progrè a reprogre, l'esquerranós de casa bona traumatitzat encara per allò que si «*el catalán es la lengua de la burguesía*», la cratredràtricra de tot de belles virtuts maridada amb un insigne *Académico de la Lengua*, l'hispanista jacobinitzat, el cratredràtric de teoria de literatures sublimes (o de teories sublimes de la literatura?), escriptores espanyoles

posa en relleu la seva displicent ignorància sobre el particular; anomena la Universitat Autònoma, en castellà, segons el seu lloc d'ubicació i no segons el seu nom real i oficial a tots els efectes (p. 37); rebateja els Estudis Universitaris Catalans (p. 67) i, encara, fa dependre de la Conselleria d'Ensenyament, i no de la de Cultura, la creació de la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat (ps. 46-47); en l'àmbit concernent l'onomàstica, trabuca les inicials del nom de fonts de Badia i Margarit (p. 17), que surt prou més ben parat encara que el de Joaquim Arenas i el d'Eliseu Climent, que apareixen degudament castellanitzats (ps. 58 i 77 respect.), com també ho fan els topònims de ciutats com Terrassa (p. 32) i l'Hospitalet de Llobregat (p. 106) i de comarques com el Baix Llobregat (ps. 81, 106) i l'Empordà (p. 106); la cirereta d'aquest àmbit és, tanmateix, la conversió del cognom Prenafeta en «Peñafreta» (! p. 45), i el sacrilegi el fet que al pobre babelic Rafael Núñez li desaparegui (*horresco referens!*) la *n* del cognom en benefici d'una trista *n* (p. 72); en l'àmbit estrictament lingüístic, atorga un sentit improcedent, per anacrònic en el context on apareixen, als termes «*ruralización*» i «*ilustrados*» (p. 11) i, en un moment excels, tradueix el que el text original en català deia «un hom va empescar-se» per «*un nombre se coló*» (p. 37), amb totes les interpretacions malvolents a què una tal deturpació es presta en ploma d'aquest esforç torsimany. (Val a dir, a més, que, en la resta de textos aplegats, dues perles impagables destaquen amb pes específic: a la p. 113, el *Philosopho* per antonomàsia dels nostres dies convergeix el pseudònim d'Eugeni d'Ors en «*Xenúet*», i a la 209 el constitucionalista més constitucional de totes les constitucions que es fan i es desfan comet un *lapsus calami* d'antologia freudiana, ja que on pel context és evident que havia de dir «*argumentos racionales*», hi figura «*argumentos nacionales*»!).

Altrement, l'aportació aquesta de Santamaría, destinada a fornir-nos la seva esbiaixada visió de la història lingüística de Catalunya entre el 1960 i el 1992 i a reportar-nos la gènesi i la història del Foro Babel (1990-1998), no va més enllà del paper vicari de lubricar el bloc dur constituït pels textos escollits.

afeixugades sota el pes de cognoms catalans, el predicador de l'apocalipsi titànic per a Barcelona i per extensió per a tot Catalunya, el plançó d'un destacat capitost indígena de la *Falange*, etc., fins a confegir un bigarrat mosaic de veus que semblen recompondre altre cop la vella *unidad de destino en lo universal*.

Res de nou sota el sol, doncs. Si no fos perquè tot aquest cagaferro ideològic, vell si més no com el gran Quevedo, ens arriba ara embolcallat d'una cel·lofana retòrico-conceptual pretesament d'esquerres.

Hi ha, així, un desmarcament formal, mal que només sigui a tall de *concessio*, del franquisme (ps. 15-16) i, fins i tot, d'ultres notoris —companys tanmateix d'identica causa lingüística i nacional que el Foro Babel— com ara l'advocat Esteban Gómez Rovira i el columnista Federico Jiménez Losantos (p. 42) —però la cosa acaba aquí, ja que la coincidència amb els plantejaments d'Alejo Vidal-Quadras, líder del PP, esdevé més que explícita (ps. 59-63, 125-126).

Hi ha un establiment de relació igualitària entre catalanisme i «*ideologia*» (ps. 11, 131, 221, 292-293, 294-295) i entre aquest i un anomenat «*nacionalismo identitario*» (ps. 13, 40, 59, 222), tot i que els portaveus del tal Foro no parin en els seus escrits de segregar semblantment ideologia —tant en el sentit que atorga al terme el marxisme vulgar, que és l'exhibit per Babel, com en el que li atorga el marxisme científic— i d'apel·lar també, vés per on, a la *identidad* de la població hispanòfona resident a Catalunya (p. 286).

Hi ha una desqualificació del catalanisme de la coalició governant des de la Generalitat per allò que té certament de conservador (ps. 34-37), i una ignorància interessada del grau de progressisme que aquest catalanisme de dretes —que no és pas ni de molt tot allò que s'entén per catalanisme— revestia i revesteix encara envers altres formacions sociopolítiques que, com ara la majoria d'espanyoles, mai no han anat gaire més enllà del caciquisme i del feudalisme ancestrals.

Hi ha una capacitat de veure la brossa en l'ull d'altri però no pas la biga en el propi, ja que tots els retrets prodigats al nacionalisme català per mitjà de la invocació d'acreditats estudiosos del nacionalisme en general (ps. 41, 54, 107, 182, 184) són perfectament referibles, en versió sanguinàriament corregida i augmentada, a l'espanyol d'ara i de sempre; i escandalitzar-se, prèvia manipulació de l'obra de Marfany (ps. 67-69), perquè aquest país s'inventi tradicions (ibídem, també ps. 52-53) no és sinó una ben farisaica manera de donar a entendre que, en aquest camp, el monopoli hegemònic ha de continuar essent atribuït exclusiu de *la nación española*.

Hi ha una equiparació grotesca, a còpia d'aberrant, entre franquisme i pujolisme (p. 114), i una glossa entusiàsticament reiterada *ad nauseam* de la famosa portada d'un diari no precisament d'esquerres, la de l'«ABC» de 12-IX-1993, segons la qual la política lingüística de la Generalitat consistiria en un «*igual que con Franco pero al revés*» (ps. 136, 156, 179, 203, 206), la qual cosa evidencia un cop més la incapacitat de Foro Babel de pensar altrament que el lladre de la dita i, doncs, la seva indefugible necessitat de concebre en termes de revengisme i de presentar com una agressió el que no és sinó un intent de retornar gradualment i sense trencadissa a la societat catalana el que li ha estat brutalment arrabassat per la força.

Hi ha, en definitiva, en virtut d'aquest rabejament en el vell tòpic del món al revés, una apropiació descarada del discurs reivindicatiu del catalanisme històric, que es veu tot d'una elevat a la categoria de botxí al mateix temps que li fan retret de complaure's en el victimisme just els qui, havent estat secularment botxins, no vacil·len ara tampoc a donar-se-les cínicament de víctimes ells mateixos (ps. 188, 205-206).

Però és encara d'una esquerranositat apta només ja per enganyar els més incauts l'esbombada que es fa de grans conceptes de filiació inequívocament burgesa (igualtat, llibertat, tolerància), i dels quals Foro Babel es limita a fer un ús tan hipostatitzat i

purament formulista com el que n'ha fet històricament *le tiers état*.

Per això, en nom de la igualtat, Foro Babel posa el crit al cel davant la política d'immersió lingüística i la seva traducció pràctica en una presència en principi superior del català per sobre del castellà a les aules (ps. 293, 296); però fa muts i a la gàbia davant l'acaparadora omnipresència de l'espanyol en tot d'altres àmbits no menys importants que l'escolar i on la llengua del país amb prou feines hi té un paper testimonial. I és que sota declaracions pretesament igualitàries, Foro Babel està convençut en el més íntim de la radical diferència entre totes dues llengües, d'acord amb la mateixa distància incommensurable que hi hauria també entre *«la inexorable realidad de España»* i *«la genuina realidad catalana»* (p. 113), és a dir, entre l'essència immutable i el tipisme folklòric.

Per això, en nom de la llibertat, Foro Babel clama pel dret dels ciutadans (*«no existen las patrias, sino los ciudadanos»*, p. 227) a triar la llengua en què volen ser educats i atesos i en què decideixin de desimboldre's arreu (ps. 288, 291, 296) i carrega contra qualsevol llei d'usos lingüístics aprovada pel Parlament (ps. 134-135, 158-159); però fa ulls clucs davant una *Constitución* que inferioritza el català, en considerar-ne el coneixement un dret, enfront del castellà, el coneixement del qual és un deure, i que, no pas atenent als drets dels ciutadans, sinó als límits territorials, imposa en conseqüència l'oficialitat de l'espanyol arreu de la superfície *nacional* mentre que relega la del català, en el cas que un ciutadà voluntàriament la invoqui, als confins estrictes de la *comunidad*. La llibertat defensada per Foro Babel és la mateixa que la del capitalisme més salvatge, o sigui la del peix gros de menjar-se el xic —i de fer-ho sense el menor empatx de possible mala consciència.

Per això, en nom de la tolerància, Foro Babel s'omple la boca, generós, de com importa atorgar-li al català *«un trato especial»* (ps. 132, 162) i una *«protección»* (ps. 215, 287), perquè és una *«lengua*

minoritaria» (ibídem) i perquè, en definitiva, es tracta precisament que continui essent-ho; però ignora a gratcient que la tolerància —un concepte tan fal·laçment idealitzat— és precisament patrimoni dels poderosos, raó per la qual la reclamen els qui en un moment donat se saben febles (o s'hi creuen o volen fer que els hi creguin, com en el cas dels espanyols temerosos d'un possible redreçament del català a Catalunya) i la rebutgen els qui aspiren a emancipar-se d'un tutelatge tingut per tan injust com innecessari (com en el cas dels catalans que volen per a la seva llengua una plenitud d'ús que la faci estàlvia de subordinació a qualsevol altra). Des d'aquest punt de vista, tot el conflicte lingüístic de Catalunya podria ser resumit en la qüestió de quina llengua ha de poder estar en condicions de tolerar graciosament i magnànima l'altra.

Altrament, i en relació amb els aspectes discursius d'aquest magma ideològic, és simptomàtic de comprovar com s'hi alternen indistintament les tres grans estratègies de la persuasió.

Trobem de preferència l'estratègia de la instrucció en ploma dels qui malden per allisonar-nos sobre les suposades inèpcies formals del català, d'on tàcitament se n'inferiria la inferioritat operativa en relació amb el castellà. És la incomoditat d'un llenguatge percebut en el fons, per deliberada insipiència, com a irremissiblement arcaïtzant (ps. 164-167) o, de manera encara més falsejadora, com a *«pompeufabresco»* (p. 49), amb la subsegüent petició de principi en favor d'una llengua com més acostada als models castellans millor (ibídem, també ps. 186-187).

L'estratègia de la sanció, de molt la més esgrimida, és la que adverteix del greu risc de *«fractura social»* (p. 119) per causa de la política lingüística seguida per la Generalitat i que amenaça, en conseqüència, amb *«fuego reab»* (ibídem) i amb *«potenciales conflictos futuros»* (p. 129), que el català es converteixi *«en motivo de agresión y discordia»* (p. 158), que es pugui *«debilitar [el català]»* i *«desprestigiar su uso»* (p. 171), que s'arribi a

«generar una reacció de signo inverso» (p. 218) i, cosa la més important, que es provoqui «*enemistad con el resto de españoles*» (p. 292).—S'ha plantejat mai Foro Babel, ni que sigui en l'àmbit purament teòric, que una tal repulsa pogués provenir de catalans descontents amb la tímida normalització lingüística promoguda des de la Generalitat? S'ha demanat sobre les raons que fan aquesta possibilitat altament improbable, tant com la fan de previsible si els seus protagonistes són els qui tenen tot el poder demogràfic, judicial i, en definitiva, militar al darrere?

Prou més subtil, per menys barroera i majorment capciosa, és la tercera estratègia, l'altruista. Independentment d'algunes mostres esparses amb coartada sentimentaloides (ps. 135-136, 140-141, 142-145), sens dubte la seva manifestació més nítida és el cant ditiràmbic al llenguatge, a la Humanitat, a la Pàtria i a tot el que pugui ser cantat des del tronat universalisme de la capollància rousseauiana i, en darrer terme, maragalliana —la de don Joan, car l'altre no està per aquests brocs (ps. 151-153).

Sort encara, per posar fre a tanta malvestat nacionalista i als perjudicis que, segons Foro Babel, se'n deriven per a la situació lingüística del país, que «*contra la Cataluña profunda, conservadora y católica de Pujol*» es dreça «*la ciudad cosmopolita, moderna y laica que encarna Maragall*» (p. 51), els «*planteamientos*» del qual «*intentan por primera vez sacudirse los tópicos del nacionalismo identitario al que ideológicamente ha estado sometido el PSC y plantear su propio modelo de país*» (p.

106). Ateses unes tals afirmacions, i atesa també la resposta d'un altre babèlic, conspicu entre els conspicus, que, en una entrevista a —ves qui ho havia de dir— l'«Avui» (8-VII-1999), amollava categòric que, remei a tot això, s'hi posava «votant Maragall», caldrà convenir que tot plegat no està gens malament per als qui no s'estan de subscriure que «*hace falta una política lingüística que no sea lingüística política*» (p. 141) i que, conseqüents amb un tal sofisma, no paren de pregonar l'anacionalisme de les seves conviccions —amb idèntic zel a aquell amb què la majoria dels seus pares, en un antany més gloriós, reivindicaven per a si la categoria de «apolítics».

En conclusió: les tesis de Foro Babel no aspiren sinó a la racionalització del *derecho de conquista* en termes més posats al dia, més digeribles, que aquells de què s'havien servit tradicionalment els Millán Astray, Queipo de Llano, Serrano Súñer, etc. Per primer cop, i aquest llibre n'és un prova fefaent, el colonialisme espanyol juga a voler fer ús de la força de les raons per justificar la seva actuació; llàstima només que les raons adduïdes siguin tan inconsistents —tan fàcilment reversibles en contra del discurs oportunista de què ara es fa gala—; i llàstima també, i alguna cosa més, que, com ara i sempre, el tal colonialisme parli des de la profunda certesa que, si mai convé, sempre podrà tornar a brandar les raons de la força, es diguin Brunete o GAL.

Algú dubta del costat en què es posarien en una tal avinentesa els del Foro Babel?

JOSEP MURGADES